

ALİ IŞIK İLE HİKÂYELEİ VE ÜÇ GÜNLÜK DÜNYANIN İKİNCİ GÜNÜ'NE DAİR

İsa Koyuncu

- **Ali Bey merhaba. Söyleşi teklifimi kabul ettiniz için Türk Dili dergisi ve okurlarımız adına teşekkür ediyorum. İlk kitabınız Bekleme Salonu 2014 yılında yayımlandı. O günden bu zamana kadar hikâyeciliğinizin ve yazarlığınızın temel motivasyonu hakkında neler söylersiniz?**

Merhaba. Bu, yazar için çok canlı bir soru. Şundan dolayı yazıyorum diyerek ucunu bağlayamıyorsunuz. Yazma gerekçem zaman zaman değişiyor. En temel motivasyonum beni daha düzenli bir okur hâline getirmesi ve hayretimi zinde tutmasıdır diyebilirim. İnsan bir hiç olarak yaşamak ve ölmekten de korkuyor açıkçası. Başkalarının hissettiklerini anlamak, onların penceresinden dünyaya bakmak için de yazıyoruz. Çünkü insan ötekini kavrayarak kendine bakabiliyor.

Hikâyeciliğinizin beslenme kaynakları nelerdir? Ali Işık'ta bir hikâyeye nasıl doğuyor ve gelişiyor?

Hikâyeciliğimin beslenme kaynakları yine hikâyeler. Dinlediğim, okuduğum ya da gördüğüm hikâyeler. Dinlediklerimden daha fazla beslendiğimi söyleyebilirim. Sanatın farklı kolları da mutlaka beni etkiliyordu.

Öyküsünü yazabileceğim bir sesle, görüntüyle ya da durumla karşılaştığımda kısa notlar alıyorum. Zihnimde uzun süre döndürüyorum. Bir süre sonra çoğunu yazmaktan vazgeçiyorum. Bu süre zarfında bir yandan öyküyü kurgularken bir yandan da öyküyü yazıp yazmama hususunu test etmiş oluyorum. Sarmazsa, unutursam ya da ilk aklıma düştüğü andaki etkisi azalır yazmaktan vazgeçiyorum. Kurtulamazsam etkisi azalmazsa yazıyorum. Yazıya dönüşürken öykü tamamen değişebiliyor. Bambaşka bir hâl alabiliyor. Sanırım edebiyatın gücü de orada kendini gösteriyor. Yazar da kurgunun bir parçası hâline geliyor. Tamamlanınca demlenmeye bırakıyorum. Öyküye karşı soğukluğum oluşana kadar bekliyorum. Başka bir gözle

bakabileceğim zaman öykünün üzerinden tekrar geçiyorum. Yayımlanmadan önce mutlaka dört beş dostumun fikrini alıyorum. Müdahaleleri olursa ve bunlar benim göremediğim yerlerse mutlaka dikkate alıyorum.

Üniversiteyi Viyana'da okudunuz. Bu şehrin yazarlığınız ve hikâyeciliğiniz üzerinde nasıl bir etkisi oldu?

Viyana'nın bir kimseyi etkilememesi mümkün değil. Hikâyesi olan, büyüleyici bir şehir. Hayat durgundur Viyana'da. Hiçbir şeyin acelesi yoktur. Zaman sizden bağımsız akar. Rastgele daldığınız sokaklarında sürprizler bitmez. Şehrin söyleyecek çok şeyi vardır. Ama ne söyleyeceğini kendisi belirler. Ağzından laf almak zordur yani. Viyana bugüne kadar yazdığım öykülerin atmosferine denk düşmedi nedense. Ama bu hiç yazmayacağım anlamına gelmiyor. İnşallah nasip olur. Orada çok uzun hikâyeler yaşadım çünkü. Çok hikâyeler gördüm, dinledim. Peşinden yürüdüm. Soğumasını bekliyorum diyelim. Bir de Viyana'da kitap okuyabileceğiniz çok fazla kahve var. Okurluğuma katkısını hiç azımsayamam. Yazarlığıma katkısı da mutlaka olmuştur. Edebiyatı dert edinen arkadaşlarla dergiler çıkarttık orada. İlk ürünlerimizi bu dergilerde yayımladık. Zihnimde demlenen meseleler var Viyana'ya dair. Nasip bakalım.

Edebiyat dünyanızda, okuma serüveninizde ve yazarlık hayatınızda sizi şaşırtan olay, şahıs veya durumlar var mı?

Şahıslar üzerinden konuşmayı doğru bulmuyorum. Haddim olmayarak birkaç durumdan bahsedebilirim. Son dönemde öykünün fazlaca plastik bir hâl alması, öykünün hikâyesinin azalması ve sadece kurmaca sözcüğü üzerinden öykünün şekillendirilmesi beni rahatsız ediyor açıkçası. Edebiyat metnlerinin bu denli yüzeyselleşmesi hayra alamet değil. Bir de önemseydiğimiz edebiyatçıların sosyal medyada övgülerle tavsiye ettiği kitaplar çoğunlukla kabak çıkıyor.

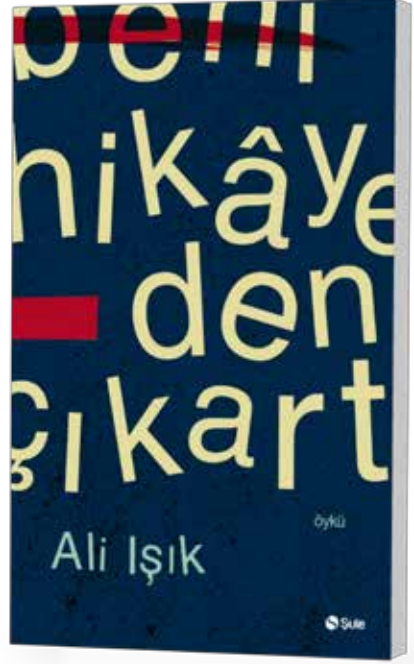
İlk kitabınız Bekleme Salonu'nda da ölümü, umudu ve umutsuzluğu sorguluyor anlatıcılar. Bu kitaptaki hikâyelerde; boşluğa düşmenin tedavisi zordur, umut bir insana verilebilecek en tehlikeli hediyedir, bireyin dünya ile arasında uzun bir mesafe vardır ve huzuru elde etme düşüncesi insanın aklından her şeyi siler... Bu varoluşçu izlekler baskın olmamakla birlikte sonraki kitaplarınızda da devam

ediyor. Tüm bunlar aslında modern insanın derinden hissettiği ve çözmeye çalıştığı kaygılar değil mi?

İnsanı kandıran, kendinden uzaklaştıran durumların ve aygıtların sürekli çoğalması birçok insan gibi elbette beni de endişelendiriyor. Modern insan bulmaya, kavuşmaya ve kazanmaya kilitlenmiş durumda. Farklı bir sesi duymuyor bile. Bırakalım dinleyip bir karar vermesini. Ne duyması gerektiği, ne görmesi gerektiği hazır. Ondan sıkılırsa diğerleri de hazır. Dekoratif bir hayat ve dekoratif bir yolculukta hızla kendinden uzağa ilerliyor. Modern insanın kaygılarını hissedecek zamanı yok maalesef. Elbette huzurun, sükûnetin ya da derinliğin yokluğu arada gönlüne kadar yükseliyordur. Ama yüzleşmekte zorlanıyor. Kaygı insana yaklaştı mı karanlıkta kalan boşluklarını da açığa çıkarır. Bu insan için kendine döneceği ve kendini inşa edeceği yeni bir imkândır.

Beni Hikâyeden Çıkart'ta "Kapıda Uyuyan Ağaç" adlı bir hikâye var. Metindeki şu satırlar dikkat çekici: "Sözcüklerinin bazıları uzun süre kullanılmadıklarından oldukça paslıydı. Kelimelerden ağaç kokusu, cümlelerden orman serinliği geliyordu." Uzaklık Yaralar'daki "Atlara da Gitti" adlı metinde geçen "Kelimeler yolda ona ulaşmadan dağılıyordu." cümlesinde de "söz" ün dağıldığını görüyoruz aslında. Sözcükler nasıl paslanır, dağılır ve kelimelerden nasıl ağaç kokusu gelir? Bunu kurmacayı da gözeterek biraz daha açar mısınız?

Kelimelerden gelen ağaç kokusu, cümlelerden gelen orman serinliği pek konuşulabilir bir metafor değil aslında. Onu işaret edip geçmek gerek. Çünkü cümlenin içinde kaçmak için fırsat kollayan, pır pır eden kuşlara benziyor.

Biz nesnelere önce sessizlik içinde karşılarız. Onları adlarıyla tanıdığımızı hatırlarız. Sözlükleri, anlamın sözcüklere kavuşma anını ve sözcüklerin anlamdan yakasını kurtardığı anları düşünmek insanı büyüleyen bir şey. Yazar dilin içine yerleşmiş sözcüklerle kuşatıldığından sözcükler yazarın gözlükleri; anlamasının ve anlatmasının tek ve daimî araçlarıdır. Renkler ressam için neyse sözcükler de yazar için odur. Ressamlar düşünüyü renkler üzerinden görürken yazar da düşünüyü sözcüklerle sürdürür. Zihninde dönüp duran düşü sözcüklerle yakalar. Bir sözcük olmadık bir anda diplerde unutulmuş bir düşü canlandırır verir. Sözcüklerle kendimizi korur ve kendimizi ifade etme şansı buluruz.

Yaşanan ve rastlanan sözcükler vardır. Söz, eylemin belli bir anıdır. Bazı sözcükler eylemin dışında tam olarak anlaşılabilir. Eylemde ortaya çıkar. Öyle anlaşılır. Acı hepimiz için sıradan, dilimizden kayıp düşen basit bir sözcükken esas anlamını kuşandığı zamanlar olur. Acı, tam olarak orada acıdır. Dolayısıyla sözcükler canlıdır. Ölmekte olan sözcük bile yazarın elinde tekrar canlanabilir. Okurlar ve yazarlar için dillendirildiğinde canlanan, havada gezinen anlamını hızlıca arayıp bulan sözcükler, gürül gürül akan bir nehir canlılığındadır.

Sessizlik de sözcüklerin bir anıdır. Susmak, konuşma çeşitlerinden biridir. Sözcüklerin görevi de bir yere kadar. Sonrası sözsüz yürünür. Orası bizi aşar.

Üçüncü hikâye kitabınız Uzaklık Yaralar şu cümleyle açılıyor: “Yeni dikilmiş şu fidana içimi dökmeseydim, anlatacaklarım annemi çok üzecekti.” “Eve Dönüyorum”

hikâyesinde geçen bu cümle tam da James Wood’un kurmacada ilk cümlelerin önemi ve başlangıçla ilgili öne sürdüklerini örnekliyor. İlk cümleleri hep önemser misiniz? Kurmaca üzerinde ilk cümlelerin nasıl bir etkisi var?

İlk cümle giriş kapısı niteliğindedir. Yazarın okurla tanıştığı an. Okur, yazarı ilk cümledeki hâliyle karşılar. Metnin devamında ona göre muamele eder. Öyküde ilk cümle daha da önemlidir. Denemede sonradan toparlama şansınız olur ama öyküde olmaz. Öyküde her cümle, gelecek cümlelerin tohumudur. Öykünün tamamının tohumu da ilk cümledir. İyi okur nasıl bir öyküyle karşı karşıya olduğunu ilk cümleden anlar. Yazarın meselesi gayretkeş okurla dertleşmekse ilk cümlelerin değeri daha da artar.

Afrika veya Balkanlarda yaşananlar, konu ediniliyor Uzaklık Yaralar’da. “Ev” ve “yurt” izlekleri baskın, coğrafya hikâyeleri bir bakıma. “Eve Dönüyorum” ve “Beyaz Ev” başta olmak üzere dingin ve sakin bir anlatım hâkim metinlere. Uzaklık Yaralar nasıl bir birikimin sonucu ortaya çıktı?

Uzaklık Yaralar benim aramak için dışarda olduğum bir sürecin eseri. “Burada olmayan”ın peşinde koştuğum zamana odaklanıyor. Çok bilmediğim yerlerde gezinirken kozası örülmüş bir kitap.

Öyküde uzaktan yazmak bıçak sırtı bir durumdur. Yanlış kullanılmış tek bir kelimeyle öykünün başka bir türe dönüşme riski vardır. İçinizde yoğurup kur-

gularken zorlanırsınız. Metin yatağından taşmak, merkezden uzaklaşmak ister.

Yürünmemiş yolları tercih ederek iz bırakma gayreti sahici her yazarın önceliğidir. Ben de denemek istedim.

Yeni kitabınız Üç Günlük Dünya'nın İkinci Günü hayırlı olsun. Adından başlayalım. Kitabın içinden bir metnin adı değil. Özenle ve özellikle seçilmiş... Niçin üç günlük dünya'nın ikinci günü de son günü değil?

Düne ve yarına değil bugüne odaklanan öykülerden oluşuyor kitap. Elbette birinci ve üçüncü gün de anlatılabilirdi. Zaman geçmişe tatlı hatıralar, geleceğe de ödülleri yerleştirerek insanı "şimdi"den kopartıyor. Bende ki karşılığını anlatıp başlığı daraltmak istemem açıkçası. Bugüne ve şimdiye odaklanmanın ısrarı sonucu doğmuş bir ad olsa gerek.

Anlatıcıların derdi olmuş sanki yalnızlık Üç Günlük Dünya'nın İkinci Günü'ndeki hikâyelerde. "Pardon Sahnedeymişiz"de "Her an uyanacakmış gibi duran yalnızlığın kadife-den ayakları geziniyor etrafımızda." diyor anlatıcı. "Ses ve Siz" adlı hikâyede anlatıcının bir ihtiyacı olarak beliriyor ve "Sesimi konuşmadığım günlerde duyabiliyorum." diyen anlatıcı da aslında yalnızlığı tercih ediyor. "Aynada Kaçak Var"da ise dalsız budaksız bir ağaç gibi görünen Pelin düştüğü boşluğu yalnızlık olarak tarif etse yalnızlığın anlamı dağılacaktır sanki. "Doğum Günü"nde ise dünyanın büyük dertlerinin yanında doğum gününde yalnız kalıyor Eva. Yalnızlık temasını bu kadar derinlemesine irdelemenizin nedenini sorsam...

Yalnızlık insan için iki sokağa açılan bir yol ayrımıdır. Birincisi tercih edilmiş bir yalnızlıktır. İnsanın kendine, ruhuna, yaralarına döndüğü bir yoldur. Kendi için derman aradığı, kendini genişletmenin ve büyütmenin amacını güttüğü yalnızlıktır.

İnsan en karanlık noktalarını yalnızken görme fırsatı yakalar. Kendi sesini yalnızlığının derinliklerinde duyabilir. Arınmasını yalnız anlarında gerçekleştirebilir. Baş başa. Kendi kendine. Mustafa Kutlu, *Huzursuz Bacak*'ta "Kala-balıkta kimsenin yüzü kendinin değildir, bilirsiniz." der. Herkesin içindeyken her kimse ötekidir, kimse kendisi değildir. Yazar da en duru, en koyu sesini yalnızken bulur. Kozasını yalnızken örer. Benim döne döne üzerinde durmaya çalıştığım yalnızlık budur.

Diğeri düşülmüş bir yalnızlıktır. İnsanı zehirleyen, iğfal eden bir tarafı vardır. Her şeyle arasına mesafe koymaya başlayan insanı yolculuğunun bağlamından kopartan bir yalnızlıktır. Çoğu bunun ulaşılmış bir merteye zanneder. İki yalnızlık arasında çok ince bir çizgi vardır. Biri istediğinde dönebilir diğeri yıka yıka gittiğinden döneceği bir yer kalmamıştır.

Üç Günlük Dünya'nın İkinci Günü'nde anlatıcılar/karakterler kendilerini boşlukta hissediyor. Acıları, dertleri, sıkıntıları var. Modern insan bu anlatıcıları/karakterleri kıskanır bence. En azından kendi adıma bir okur olarak kıskandım ben. Bu da hikâyeleri başarılı kılıyor kuşkusuz. Şöyle ki "Acılarını bir solukta okuduğumuz şanslı kahramanın, trajik insanın bizde uyandırdığı duygu acıma değil, kıskançlıktır, sanki bizim hakkımızdır o acılar ve kahraman onları bizden aşmıştır..." diyor Cioran...

Modern insanın esas sıkıştığı yer bir hikâyesinin olmaması ya da bir hikâyesinin içinde yüzdüğünün farkında olmaması. Çünkü insan, anlamla ilişkisini büyük oranda hikâyeler üzerinden kurduğu için insanın hikâye kurma biçimi, kendini anlama biçimini de etkiliyor.

Kitapta hayat yolculuğunun belli bir yerine kadar yürümüş karakterler durup şu soruları soruyorlar. Bu yürüdüğüm yol doğru bir yol mu? Benim maksadım bu yoldan ilerlemek miydi? Bugüne kadar nasıl bir hikâye biriktirdim? Bütün mesele elimizde birikmiş bir hikâyemizin olup olması. Okur için de yazar için de bir hikâyenin kahramanı için de bu böyledir.

"Yarım Yazarlar Mezarlığı" Üç Günlük Dünya'nın İkinci Günü'ndeki en sevdiğim metin. Uzaklık Yaralar'daki "Atlar da Gitti" ve "Dilsiz Uşak" öyküleri, Ankara merkezli bir bürokrasi eleştirisi. İzlek açısından bakıldığında aklıma Haldun Taner'in "Sancho'nun Sabah Yürüyüşü" geldi... Tabii onda ironi var. Bu saydığım hikâyeler Ali Işık'ın anlatı dilinin eleştirel bir dile yönelip yönelmediği sorusunu akla getiriyor. Bu hikâyelerinizden hareketle söz konusu eleştirel dil hakkında ne-ler söylersiniz? Bir de hikâye edebî meseleleri tartışmanın yeri midir?

Kuramsal olarak edebiyat tartışmalarının ömrü oldukça kısa gibi geliyor bana. Bu tartışmaları edebî formun izin verdiği ölçüde ürüne taşımak bu tartışmaların ömrünü uzatabileceğini düşünüyorum. Bugün hâlâ Sait Faik'in "Haritada Bir Nokta" öyküsünde "Yazmasam deli olacaktım." cümlesini tartışıyoruz. Süleyman Çobanoğlu, *Şiirler Çağla* kitabında şiir poetikasını da söylüyor.

Bahsettiğiniz öyküler Ankara'nın izlerini taşıyor. Bürokrasi eleştirisinden çok başka yollar yürümek isteyen kahramanların bu çarkın içinde nasıl yollarını unuttuklarını anlatma çabam. Bürokrasinin gönüllüleri için söyleyeceğim pek bir şey yok. Ben bu şehirde yaşıyorum. Şehrin bana benim şehre söylediğim şeyler var. "Yarım Yazarlar Mezarlığı"nda hem bürokrat hem yazar olmaya çabalayan arkadaşların yarım-lıklarına yakınlaşmaya çalıştım. "Atlar da Gitti" ve "Dilsiz Uşak" da benzer meseleler var.

Sürekli tatlı tatlı anlatmayı önceleyen bir yazar olmak istemiyorum. Bazen surat asma hakkımı kullanmak istiyorum.

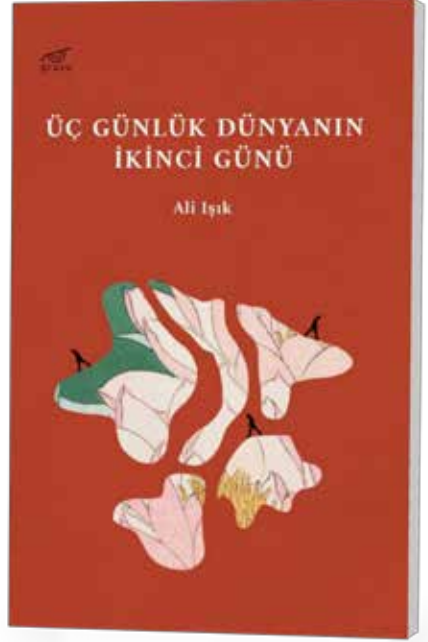
Ali Işık Uzaklık Yaralar'da sinyallerini verdiği postmodern anlatım tekniklerinden ana akım hikâyeye yönelişi Üç Günlük Dünya'nın İkinci Günü'nde iyice belirginleştiriyor. Yani ilk kitaplardaki oyunlu metinlerden sıyrılmış, deneysellik çabalarından biraz daha arınmış, sıkı dokunmuş ve ustaca kurgulanmış metinler çıkıyor okurun karşısına. Burada mütevazı davranmayacağım. Her kitapta üzerine koyarak emin adımlarla ilerliyor. Bu süreci biraz anlatır mısınız?

Öyküler aslında size bir biçimi de dayatıyor. Ya da şöyle söyleyeyim her öykünün içine yerleşebileceği farklı biçim imkânları var. Ben bahsettiğiniz biçim değişikliklerinin pek farkında değilim. Ama ben de değişen şeyler var elbette. Öncelediğim temalar, öyküye bakışım, öykünün sesi ve benzeri meseleler zihnimde değişip farklılaşıyor.

Ben öykülerimi benzerleriyle çoğaltmak istemiyorum. Beni bir yerden başka bir yere taşımayan öyküleri okura sunmak istemiyorum. Bunlar sizin bahsettiğiniz değişimi sağlıyor olabilir.

Bekleme Salonu'ndan Üç Günlük Dünya'nın İkinci Günü'ne hikâyelerinize öne çıkan en belirgin özellik inşa ettiğiniz anlatı dili. Bu dil kendini kolay ele vermiyor ve hâliyle katmanlı diyebileceğimiz metinler ortaya çıkıyor. Her ne kadar Beni Hikâyeden Çıkart deseniz de okur bu hikâye(ler)den çıkmak istemiyor. Neler söylersiniz?

En az üç perdeli bir hikâye dili kurmaya çabalıyorum. Sıradan okurun da anlayabileceği bir tarafının olmasını istiyorum öykümün. İkinci perde olarak gayretkeş okura yönelik bir tarafının olmasını istiyorum. Tekrar okumak üzere

kenara almasını. Kastettiğim metnin zor olmasıyla ilgili bir durum değil. Doğurmaya, söylemeye devam etmesiyle ilgili. Bir de erbabına seslenebileceğim bir perdesi daha olması için uğraşıyorum. Bıraktığım yerden başka bir yazar devam ettirsin. Araladığım yerden başka birisi geçip gitsin. Bendeki cılız bir ses başka bir yazarın tutunacağı bir sese dönüşsün. Çünkü ben iyi yazarların yazılmaya devam edilsin diye örttükleri yerler gördüm metinlerinde. Fısıltılarını duydum. Kışkırttı beni.

Okurla aynı hikâyenin, aynı geminin içindeyiz aslında. Bana göre iyi bir öykü sağladığı, örttüğü yerleri yoğun olandır. Okura nefes alma, yorumlama, katkı sağlama fırsatı verendir. Okurla yazar öyküyü birlikte inşa ederler. Yazar kalıbı çıkartır. İç mimarisi okurundur. İyi öykü metin bittikten sonra da devam eden öyküdür. İkinci kitabımın kapağında *Beni Hikâyeden Çıkart* diye seslenmişim okura. Okur bu hikâye(ler)den çıkmak istemiyorsa sanki amacıma ulaşıyormuşum gibi hissettim. Bu benim adıma sevindirici bir durum. Gayret bizden tevfiğ Allah'tan.

Yayıncılıkla da ilgileniyorsunuz. Öykü ve roman editörlüğünü yürüttüğünüz Pruva Yayınlarından söz eder misiniz? Pruva kısa ve uzun vadede neyi hedefliyor?

Pruva, derinlikli ve nitelikli eser kazandırmak için yola çıkmış bir yayınevi. Bir yayınevinden çok ötesi. Vitrin yayıncılığı yapmıyor. Güzel insanların güzel meseleleri konuşmasına vesile oluyor. Bu puslu yolda gemiyi sağ salim limana yanaştırmaya çalışıyor. Yayınevinin kısa ve uzun vadede tek hedefi var: hoş bir sadâ bırakmak.

Günümüz hikâyeciliğine ilişkin gözlemlerinizi kısaca paylaşır mısınız?

Yazılan öykülerin bazılarının hikâyesi, derdi, meselesi yok sanki. Bazı eserlerde dil dikkati oldukça problemlidir. Eskiden dergiler yeni yazmaya başlayan yazarların yetişme yerleriydi. Şimdi bu aşama ıskalanıyor. Öyle genç yazara katkı sağlayacak pek dergi de kalmadı. Çok hızlı yayımlama ve kitaplaştırma derdi sarmış arkadaşları. Birçoğu ilk eserlerinin ikinci baskılarını yaptırmayacağına benziyor. Edebiyat metni dil bakımından da tema bakımından da damıtılmış metinlerdir. Demlenme ve damıtma işlemine pek zaman ayrılmıyor.

Diğer taraftan da öykü çeşitlendi, zenginleşti. Çok iyi öykü kitapları çıkıyor. Ben çok umutluyum.

Şu an tezgâhta neler var?

“İnsan Neden Hikâye Anlatır?” başlıklı editöryal bir kitap hazırlıyorum. Masamda tamamlanmayı bekleyen bir seyahat kitabı var. Ve tabii yeni öyküler de var.

Merakla ve ilgiyle bekliyoruz Ali Bey. Bu keyifli sohbet için çok teşekkür ederim.

Sorulara verdiğiniz emek için ben teşekkür ederim.